

VGN KLEIO

Hoofredactie:

Daan van Leeuwen |
hoofredactie@vgnkleio.nl

Eindredactie:

Patsboom! |
educatief, Richard de Rooij |
redactie@vgnkleio.nl

Redactie: Quinten Koster, Lisa Oskamp, Nicole van der Steen, Bart den Uyl, Ben Vriesema

Medewerker: Jelte Posthumus

Vormgeving: Bianca Emanuel
Magazine Design

Redactieadres:

Berg en Dalseweg 199,
6522 BJ Nijmegen

Druk: Drukkerij Wilco BV,
Amersfoort | ISSN 0165-6449

Advertentie acquisitie:

Susanne Elgershuizen, 06 - 137 601 25 |
elgershuizen15@gmail.com

Kleiokrant: Kopij kunt u sturen
naar: redactie@vgnkleio.nl.

Website: www.vgnkleio.nl

Social media: @gsonderwijs
www.facebook.com/vgnkleio
www.linkedin.com/company/
vgn-kleio

Contributie: Lidmaatschap
VGN € 80,- | Studenten € 50,-

**Leden- en abonnements-
administratie:** Lid worden
of uw gegevens wijzigen?
Stuur een mail naar:
aanmelden@vgnkleio.nl.

Dagelijks bestuur VGN

Marjan de Groot-Reuvekamp,
voorzitter
Rogier Spanjers, vicevoorzitter
Linda van Beek, secretaris
Kees van de Sande,
penningmeester
Pim Renou, communicatie

Algemeen bestuur VGN

Gerard Rozing, cie. vmbo
Emiel van der Hart, cie. havo/vwo
Pim van der Helm, cie. pabo
Hanneke Tuithof,
cie. lerarenopleidingen
Mariëlle van de Straat,
cie. didactiek en activiteiten
Kris van de Heijkant,
cie. wereldgeschiedenis

Berichten voor het VGN-bestuur
kunt u sturen naar:
contact@vgnkleio.nl.

Atomisering

Het algoritme van YouTube toverde een interview van Ischa Meijer met D66-oprichter Hans van Mierlo op mijn scherm. Juist omdat ik dit soort vileine scherpzinnigheid op de hedendaagse televisie mis, bekeek ik het met veel genoegen. Het is iets voor in de klas.

Wat Van Mierlo zei is anno 2022 misschien nog wel een belangrijkere constatering dan toen, zo'n dertig jaar geleden. Hij zei: 'Als de verbanden die tot nu toe onze maatschappij bij elkaar hebben gehouden wegvallen, dan moet je in een democratie zoeken naar zo direct mogelijke verbanden tussen degenen die gezag uitoefenen en de mensen zelf. Als je dat niet doet zal die burgerij zich langzamerhand afkeren van de politiek.' Hij kreeg gelijk. Die zoektocht naar verbanden mislukte en we constateren nu dat de gezaghebbers het contact met 'de mensen zelf' zijn kwijtgeraakt en dus keert men de politiek de rug toe. En: het is ieder voor zich.

**Iedereen is waarheids-
zoeker, daar heb je
geen wetenschappers,
journalisten of politici
voor nodig'**

De ontzuiling waar Van Mierlo het over heeft, is een bevrijdingsproces geweest dat tot in onze dagen nagalmt. Steeds minder hoeven we ons te verantwoorden voor wie we zijn – in een ontzuilde, geïndividualiseerde samenleving kan iedereen zichzelf zijn en dat is een groot goed. De lhbtqia+-leerlingen bij mij op school zijn daar het springlevende voorbeeld van.

Maar individualisering kan ook doorslaan. De Franse techniekfilosoof Éric Sadin constateert in *Het tijdperk van de ik-tiran* (2021) dat een 'cultus van de persoonlijkheid' is ontstaan. Steeds meer mensen hebben zich teruggetrokken in het comfort van het privé domein met steeds minder oog voor anderen. Online platformen gaven die egoïstische gelijkhebberij nog eens een flinke duw in de rug. Iedereen is waarheidszoeker, daar heb je geen wetenschappers, journalisten of politici voor nodig.

Dit proces van 'atomisering' is niet zonder gevaar. Hannah Arendt waarschuwde in *The Origins of Totalitarianism* al: 'Sociale atomisering (...) ging vooraf aan de massabeweging. Het hoofdkenmerk van de massamens is niet brutaliteit en achterlijkheid, maar zijn isolement en gebrek aan normale sociale relaties.' Er ontstaat een collectief van geïsoleerd geraakte individuen, zonder echte onderlinge solidariteit.

Ik denk dat het belangrijk is dat we onze leerlingen de veelzijdigheid van die individualisering tonen. Dat het geweldig is dat je kunt zijn wie je wilt zijn, maar dat de vrijheid van het individu niet betekent dat het geen onderdeel van een collectief is. Dat we naar elkaar moeten luisteren, dat we elkaar moeten blijven treffen, spreken en inspireren om die 'normale sociale relaties' te herstellen. ■

Jelte Posthumus woont in Groningen en is daar docent geschiedenis op het Willem Lodewijk Gymnasium. Hij schrijft al jaren over het onderwijs. Daarnaast is hij radiopresentator voor *Glasnost*, een Gronings radioprogramma over kunst en cultuur. Ook is hij muzikant en filmfiefhebber.

